

La cadena europea reprèn les negociacions amb RTVE

ARTE: Televisió cultural o ghetto elitista?

La construcció europea basada en l'eix franco-alemany va permetre l'aparició de la cadena cultural europea ARTE per voluntat expressa de Kohl i Mitterrand. I ara fa un any de la seva implantació en el cinquè canal hertzià francès.

Ens podem imaginar una televisió sense anuncis, que emeti les pel·lícules en versió original, sense tallar els títols de crèdit finals i en hores punta? Que potencii el teatre, la música i la dansa i que contingui un 30% de documentals en la programació? Doncs, això és ARTE (Association Relative à la Télévision Européenne), una cadena de capital públic francès, belga i alemany, que es basa en una graella exclusivament "cultural".

La concepció del terme *Kultur*, a una banda i altra del Rin, és relativament diferent. Si els francesos potencien el sentit creatiu del terme, els alemanys entenen la cultura com un fenomen sociològic, que abraça tant la pedagogia com l'ecologia.

ARTE recull —des del tractat de cooperació franco-alemanya, octubre del 1990—, la necessitat d'un instrument cultural en l'Europa post-Maastricht. "Per a crear les condicions d'una veritable Europa unida no n'hi ha prou de tenir tan sols una moneda, un exèrcit o unes directrius comunes; cal un imaginari comú", declarava el president d'ARTE, Jérôme Clément, amb motiu de la implantació de la cadena pública al cinquè canal hertzià, el 28 de setembre de 1992.

Això passava una setmana després de la victòria del sí al referèndum francès sobre el Tractat de la Unió Europea. Però ARTE havia començat les seves emissions el 30 de maig, per cable i satèl·lit, tant a Alemanya com a França.

Tot havia començat en 1986, amb el projecte socialista de crear un setè canal públic, després de l'arribada de les televisions privades a França. La Sept, autèntic embrió d'ARTE, s'erigia com una emissora cultural amb vocació europea i va començar a emetre com a tal per satèl·lit en 1989. Com que la penetració a les Illes franceses era poc significativa, la cadena

pública FR3 (principal accionista de la Sept), va obrir unes finestres per a l'emissió dels seus programes. En 1991 La Sept obtenia un canal de cable a França i les negociacions amb Berlín culminaven amb la fundació d'Arte Deutschland TV, dirigida per les dues televisions públiques alemanyes, ARD i ZDF. És aquesta societat i La Sept que constitueixen ARTE, amb una participació del 48,5% tant en pressupost (40.000 milions de pessetes per al 1993) com en programació. El 3% restant ve de la RTBF belga, que participa en la cadena cultural des del 21 de febrer d'enguany.

UNA PROGRAMACIÓ DE QUALITAT

Amb capital exclusivament públic, ARTE funciona sense publicitat. La programació va de les set dels vespre a quarts d'una de la matinada, tot esperant que una cadena educativa ocupi la franja horària matinal del cinquè canal francès.

Si La Sept té la seu a París i Arte Deutschland, a Baden-Baden, la central d'emissió és a Estrasburg, ciutat eminentment europea, on parlar francès i alemany és moneda corrent. És aquí on en conceben la programació, en dissenyen la imatge i on fan el tractament bilingüe del canal europeu: un mateix senyal de vídeo amb dos canals de so i la possibilitat de subtitular o de fer traduccions simultànies en cas d'emissions en directe.

La graella combina programes de ficció de qualitat (la majoria són coproduccions europees), amb pel·lícules d'autor, magàsins culturals, de dansa, música o teatre. Una programació d'avantguarda amb noms com Manuel Hueriga, Edgar Reitz o Wim Wenders, que no té cabuda normalment en les televisions generalistes, si no és en horaris de matinada. D'aquí ve l'especificitat d'ARTE: difondre cultura en hores de màxima audiència.

Els documentals ocupen un terç de la

programació i volen ser un dels eixos vertebradors d'una consciència europea, de la mateixa manera que aquest gènere va servir per a la construcció de la identitat alemanya de la postguerra. Així mateix, el programa *Via regio* parla de les regions "que adquireixen una importància renovada, ara que les fronteres europees desapareixen".

Una de les particularitats de la programació són els anomenats vespres temàtics o programacions especials, de quatre o cinc hores, que giren al voltant d'un sol tema, sigui l'ecologia, l'extrema dreta o l'exposició de Matisse a París. Aquesta pro-

gramació especial inclou des de films fins a entrevistes, documents o reportatges.

ARTE I CATALUNYA

ARTE va dedicar, per exemple, un dels seus vespres temàtics a Catalunya, el 10 de novembre del 1992. Per a aquesta ocasió, Assumpta Serna va presentar els 300 minuts d'emissió, que van consistir en un reportatge sobre la rumba catalana, una entrevista amb Manuel Vázquez Montalbán, un documental sobre la Barcelona modernista i la pel·lícula *Daniya, el jardí de l'harem*, dirigida pel valencià Carles

Mira. Per a l'ocasió, Televisió de Catalunya va col·laborar estretament en la producció d'aquesta emissió cedint imatges i infraestructures.

Les relacions d'ARTE amb Televisió de Catalunya no s'aturen aquí, perquè el canal europeu també va estrenar un documental de Manuel Hueriga sobre Glenn Gould, coproduït per TVC, Ovideo TV i la cadena franco-alemanya. Així mateix, ARTE ha comprat algunes emissions del programa *Tres, catorze, setze* del Canal 33 i la sèrie *Tres estrelles*. Totes dues televisions han participat també en el finançament del film de Jesús Garay, *Els del davant*.

De fet, la possibilitat d'una col·laboració més estreta amb Televisió de Catalunya, i més concretament amb el Canal 33, no s'ha dut a terme, perquè "TV3 no va donar continuïtat a una primera trobada" després de l'estiu de l'any passat, segons Michel Antonioz, director adjunt de La Sept, responsable de les relacions internacionals. Pel cap de programació de TVC, Oleguer Sarsanedas, la possibilitat que el Canal 33 emetés parcialment o enterament ARTE en català mai no es va plantejar. Tanmateix, la porta de la col·laboració continua oberta per Sarsanedas, que defineix les relacions de Televisió de Catalunya amb ARTE com "una espècie d'idil·li a distància, que no hem pogut concretar", tot esperant una futura "col·laboració més profunda".

Si TVC va ser la primera televisió de l'estat espanyol a col·laborar activament amb el canal cultural, RTVE va ser la primera a tenir-hi contactes. Però Pilar Miró es va oposar, sent directora de TVE, a la participació de la televisió espanyola en ARTE, i això que el projecte tenia el vist-i-plau de Felipe González.

Actualment, els contactes amb l'ens espanyol han recomençat. Les negociacions, que van cap a una col·laboració més que estreta amb La 2, inclouen un seguit de coproduccions amb La Sept i un règim d'intercanvi de programació. ARTE cedirà a La 2 un vespre temàtic a la setmana, que s'emetrà el diumenge, la sèrie documental *Grans documents* i el magatzí *Megamix*. La 2, per la seva part, cedirà igualment material al canal europeu. Aquestes converses apunten fins i tot a una difusió d'ARTE en castellà a través del satèl·lit Hispasat. El director general de TVE, Ramon Colom, que porta les negociacions personalment, no ha volgut aclarir cap d'aquests punts, de moment. Ara bé, segons Michel Antonioz, l'entrada de capital de la RTVE a la

cadena europea superaria el 10%.

Però els plans d'expansió d'ARTE no s'acaben aquí. La televisió europea manté contactes seriosos amb Àustria, Itàlia i Suïssa. Al novembre ARTE serà presentada al públic xinès a través de la televisió de la província de Zhejiang. Portugal, el Regne Unit, Canadà i un canal de cable nord-americà estan també interessats a participar en la cadena cultural. D'altra banda, la direcció del canal europeu té establerts acords de difusió a Rússia, Polònia, Romania, Eslovènia i a la República Txeca.

UN 2% D'AUDIÈNCIA

ARTE convoca actualment el 2,12% dels telespectadors francesos. Això significa un xic més d'un milió de persones. A Alemanya, el canal europeu ha de competir amb més de vint cadenes per cable, entre les quals ja n'hi ha una cultural. Un estudi de l'empresa Ipsos revelava, al mes de febrer passat, que, si ARTE, la veien diàriament un 1,8% dels telespectadors francesos, a Alemanya només tenia un 0,4% d'incondicionals. De totes maneres, els promotors d'ARTE expliquen que no s'ha de valorar aquesta televisió per la quantitat de telespectadors que la veuen, sinó per la qualitat dels programes que ofereix. Precisament, la cadena no té publicitat perquè no hagi de dependre dels nivells d'audiència. Això té un cost: els 40.000 milions de pessetes de pressupost d'enguany converteixen ARTE en una de les televisions més cares per espectador del món. Aquests diners serveixen per a trencar, justament, la progressiva tendència de les televisions públiques a lluitar per una audiència, com si fossin privades, alhora que impulsen un règim de coproducció d'abast europeu molt ambiciós.

Si oficiosament la direcció de la cadena esperava captar entre un 5% i un 7% de l'audiència durant el primer any, ara parlen de doblar aquest 2% actual en un període de dos o tres anys. "Estem al mateix nivell que Canal Plus (francès) al primer any", subratlla Jérôme Clément. Ara, és ARTE un canal codificat? Tècnicament no ho és, però algunes personalitats del món socio-

cultural francès estarien d'acord que ARTE necessités un decodificador cultural, per a ser vista. Els seus programes han estat qualificats de pedants, indigestos, soporífics o esnobs, i la cadena, de "ghetto elitista només apte per a iniciats en la cultura". El mateix director gerent d'ARTE Deutschland TV, Gert Opitz, ha manifestat la seva voluntat d'obrir la programació, perquè no acabi fent "una televisió reservada als intel·lectuals parisencs del districte XVI" (el barri *chic*).

Bernard Pivot, director de *Bouillon de culture*, el magasin cultural més popular de França, és un dels principals detractors

a cultura". Wolton critica els "demagogs" que es pensen que tenir una cadena per a transmetre òperes o films d'autor en *prime time* ajuda a culturitzar el telespectador, quan aquest no ha estat "preparat" per a entendre l'obra. El que no diu Wolton és que les televisions privades tampoc no el "prepararan".

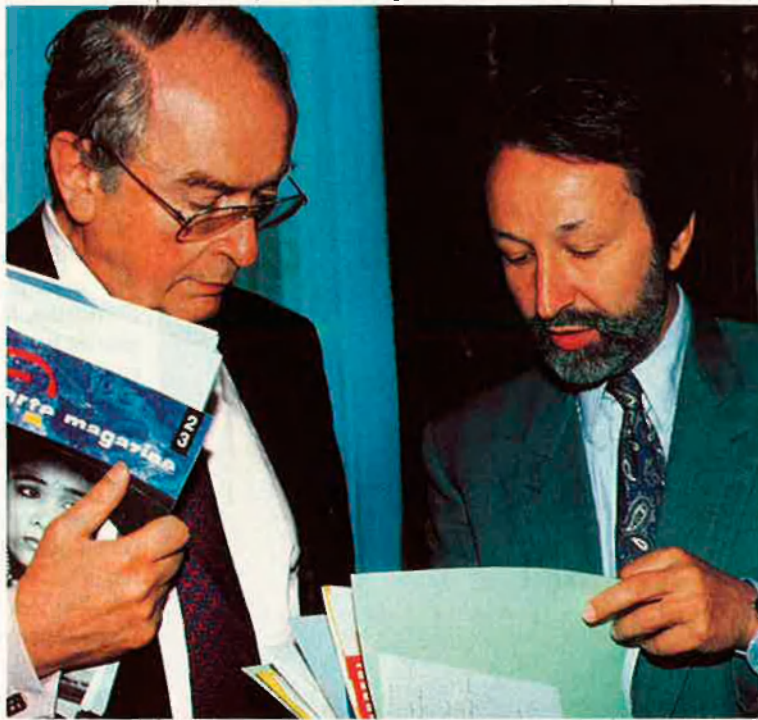
Bernard-Henri Lévy, president del consell de supervisió del pol francès d'ARTE i pròxim al ministre de Comunicació, Alain Carignon, s'ha distanciat de les crítiques a la cadena, precisant que "sempre hi haurà homes i dones afectats per l'antiintel·lectualisme" i per una "nostàlgia del passat, quan França i Alemanya eren enemics". Les declaracions de Lévy es refereixen a alguns comentaris germanòfobs contra els programes alemanys d'ARTE, expressats des de la implantació de la televisió europea al cinquè canal francès.

El gabinet d'Édouard Balladur ha assegurat la continuïtat d'ARTE, malgrat que destacats membres del govern de coalició de centre-dreta s'haguessin manifestat obertament en favor de la desaparició de la cadena, abans de les legislatives del 21 de març. Alguns d'ells, com l'actual ministre de Cultura, Jacques Toubon, ha confirmat la permanència de la televisió europea en el paisatge audiovisual francès, perquè "ara és massa tard

per a tornar enrere", però també ha parlat d'una retallada de pressupostos en l'actual context de crisi econòmica. Toubon no ha amagat, tampoc, les seves divergències amb el ministre de Comunicació, Alain Carignon, que ha donat sempre suport al projecte.

ARTE continua, doncs, tenint el suport polític que necessita tot projecte europeista, però ha de fer créixer el seu públic, si no vol aixecar encara més recels. De moment, la direcció de la cadena ha expressat la seva voluntat d'obrir la graella a un públic més ample, programant films més comercials, però sempre de qualitat, tals com *Some Like it Hot*, de Billy Wilder, amb subtítols, respectant el format original, sense pauses publicitàries i en hores de màxima audiència.

Ignasi Abad

Dietrich Schwarzkopf i Jérôme Clément, vice-president i president d'ARTE, respectivament.

d'ARTE. Pivot argumenta que, si la cadena vol tenir audiència, haurà de deixar de ser el que és, i si no en té, està condemnada a desaparèixer. El seu programa, emès per la primera cadena pública, France 2, té una audiència del 2,9%, una xifra semblant a la que obtenien les emissions de La Sept a través de France 3 en el seu temps.

CULTURA PER A INICIATS

El director del laboratori de comunicació política del Centre francès de recerca científica, Dominique Wolton, és partidari que la cultura formi part de les cadenes generalistes perquè, diu, "la prioritat no està a satisfer una minoria, una elit que, de totes maneres, ja va al cinema, al teatre o als concerts", sinó més aviat a ocupar-se de "tota la gent que només té la televisió com